

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ 1) ศึกษาเปรียบเทียบระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างกัน 2) พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ 3) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 6 ตัวแปร (latent variables) และตัวแปรสังเกตได้ 30 ตัวแปร (observed variables) ซึ่งแบ่งเป็นตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 8 ตัวแปร คือ ค่านิยมการพึ่งตนเอง ค่านิยมการประหยัดและรู้จักประมาณตน ค่านิยมความมีเหตุผล ค่านิยมความเป็นผู้รอบรู้และใช้สติปัญญา ค่านิยมการยึดมั่นในคุณธรรม ค่านิยมความสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ ค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย 2) พฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 8 ตัวแปร คือ พฤติกรรมพึ่งตนเอง พฤติกรรมประหยัดและรู้จักประมาณตน พฤติกรรมมีเหตุผล พฤติกรรมรอบรู้และใช้สติปัญญา พฤติกรรมยึดมั่นในคุณธรรม พฤติกรรมสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และพฤติกรรมเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย 3) ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต 4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร คือ การอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังจากครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของบิดามารดาและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว 5) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู และการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน 6) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ การคบเพื่อน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและโรงเรียนนำร่องทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 67 แห่ง จำนวน 98,488 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนำร่องทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและโรงเรียนที่เป็นทั้งโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนนำร่อง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,200 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (two-stage random sampling) โดยมีขั้นตอนที่ 1 สุ่มโรงเรียนที่จะศึกษาโดยแยกตามประเภทของโรงเรียนในแต่ละภูมิภาค ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างมาจำนวน 20 โรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 สุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาในแต่ละโรงเรียน ใช้หน่วยของการสุ่มคือ ระดับชั้น โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) แยกเป็นนักเรียนระดับชั้น ม.1-ม.6 ระดับ ชั้นละ 10 คน รวมเป็นโรงเรียนละ 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ (ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 1,193 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.42 ของผู้ตอบแบบสอบถาม) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความเบ้ (Sk) ค่าความโด่ง (Ku) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) การวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามภูมิภาค โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) และการวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้หลักการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของสถานภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นนักเรียนโรงเรียนต้นแบบการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นนักเรียนหญิง อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนเฉลี่ย 3.50 – 4.00 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยตัวแปรตัวแปรค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทยอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ตัวแปรค่านิยมการพึ่งตนเอง

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาพบว่า นักเรียนมีค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยนักเรียนมีค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทยสูงที่สุด และมีพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนมีพฤติกรรมเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทยมากที่สุด ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามภูมิภาค ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้นเรียน ภูมิภาค และประเภทโรงเรียน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าเพศชาย เมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียนและภูมิภาค พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนและภูมิภาคต่างกันมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามประเภทของโรงเรียน พบว่า นักเรียนในโรงเรียนแต่ละประเภทมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนในโรงเรียนที่เป็นทั้งโรงเรียนต้นแบบและนำร่องมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนต้นแบบและนักเรียนในโรงเรียนนำร่อง

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 โดยมีทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและทิศทางตรงกันข้าม โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ค่านิยมความสามัคคี และมีจิตสำนึกสาธารณะ (VALUE6) และค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย

(VALUE8) แสดงว่า หากนักเรียนมีค่านิยมความสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะสูงขึ้นแล้ว นักเรียนจะมีค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทยสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี ไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-olkin หรือ KMO) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ภายในต่อกันและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา

4. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 80.84 องศาอิสระเท่ากับ 122 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .998 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.004 และค่าเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรสูงสุด (Largest Standardized Residuals) เท่ากับ 1.98 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝง โดยตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้ร้อยละ 75 ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ร้อยละ 50 และตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ร้อยละ 86 เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรภายนอกสังเกตได้ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเที่ยงสูงสุด

5. เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ตัวแปรค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับอิทธิพลทางตรง จากตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.67 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีขนาดอิทธิพลทางลบเท่ากับ 0.47 นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อม จากตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.16 และ 0.11 ตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อตัวแปรค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน โดยมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.78

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่ส่งผลต่อตัวแปรพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับอิทธิพลทางตรง จากตัวแปรปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.63 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.19 นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.37, 0.30, -0.04 และ 0.03 สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อตัวแปรพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล โดยมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.66

นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้รับอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.53 และ 0.37 ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมเป็นผลมาจากปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล กล่าวคือ นักเรียนที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสมซึ่งประกอบด้วย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีลักษณะมุ่งอนาคต และได้รับการอบรมเลี้ยงดูปลูกฝังจากครอบครัว ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันดี ได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากการการปฏิบัติตนของบิดามารดาผู้ปกครองและครู ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และบรรยากาศภายในโรงเรียนที่เหมาะสม จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพแวดล้อมทางโรงเรียนซึ่งประกอบไปด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู และการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนมีค่านิยมที่ดีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่น่าเสนอข้างต้น โดยภาพรวมแล้วสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์ดังกล่าวยังมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1. ระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ศึกษาพบว่า นักเรียนมีค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนที่ทำการศึกษานักเรียนในโรงเรียนที่มีการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ เป็นนักเรียนในโรงเรียนต้นแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นนักเรียนในโรงเรียนนำร่องทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวให้ความสำคัญในการนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เด็กรู้จักความพอเพียง อบรมสั่งสอน ปลูกฝังให้นักเรียนมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ สอนให้เด็กรู้จักใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและความเป็นไทย อันส่งผลให้นักเรียนมีค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ค่อนข้างสูง

จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยนักเรียนเพศหญิงมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คุณลักษณะของเพศหญิงเป็นผู้ที่มีความละเอียดอ่อน มีความคิดไตร่ตรองวางแผนอย่างรอบคอบ มองการณ์ไกล มีเหตุผล ยอมรับเหตุผลของผู้อื่น มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักอดทนอดกลั้น อ่อนน้อมถ่อมตน และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ติงามได้ดีกว่าเพศชาย อันส่งผลให้เพศหญิงเห็นคุณค่าและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีกว่าเพศชาย สอดคล้องกับแนวคิดของ โสภณัท นุชานา (2542) ที่กล่าวว่า การเป็นเพศหญิงหรือเพศชายทำให้เรามีค่านิยมต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าเพศหญิงสนใจเรื่องราวของความประณีตละเอียดอ่อน รอบคอบ อดทนอดกลั้น มากกว่าเพศชาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระ อังคสุกร (2548) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีค่านิยมที่จำเป็นต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในโรงเรียนแต่ละประเภทมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยนักเรียนในโรงเรียนที่เป็นทั้งโรงเรียนต้นแบบและนาร่องมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนต้นแบบและนักเรียนในโรงเรียนนาร่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่เป็นทั้งโรงเรียนต้นแบบและนาร่องได้รับการพัฒนาและมีส่วนร่วมรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดกระบวนการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และยังได้รับส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการสู่การเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยผ่านการเรียนรู้จากตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับการศึกษา อีกทั้งโรงเรียนที่เป็นทั้งโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนนาร่องมีระยะเวลาและประสบการณ์ในการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าโรงเรียนอีกสองกลุ่ม จึงทำให้นักเรียนในกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมมากกว่า ส่งผลให้นักเรียนมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงกว่า

การวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า นักเรียนในโรงเรียนต้นแบบการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนักเรียนในโรงเรียนนาร่องทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน แสดงว่า หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียนมีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง ซึ่งการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ จะเน้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิดและการปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการทดลอง การปฏิบัติจริง ได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการแก้ปัญหา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มีผลที่เกิดกับนักเรียนโดยตรง คือ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ ไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549) ที่กล่าวว่า การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง มีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมนั้น ควรสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและสาระเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับแนวทางการนำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาของ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ ปลูกฝัง และเสริมสร้างให้ผู้เรียนมี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น โดยให้ ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดกระบวนการเรียนการสอนในสองอันดับแรก โดยจัด ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนนาร่อง ทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเน้นในเรื่องของหลักสูตรและ กระบวนการเรียนการสอนจึงมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมไม่แตกต่างจากนักเรียนที่เรียนใน โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนต้นแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. โมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ นักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งจากผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อค่านิยมและ พฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ค่านิยมตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนมาก ที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมโดยมีขนาดอิทธิพลทางลบ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ทางโรงเรียน สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อตัวแปรค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน และผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อ พฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยอภิปรายตามขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนมีอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวก ต่อค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาสูงสุด และมีอิทธิพล ทางอ้อมในทิศทางบวกต่อพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา

ซึ่งวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู และการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดย สอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เห็นแบบอย่างการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการจัดบรรยากาศหรือกิจกรรมของโรงเรียน มีค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เนื่องจาก สภาพแวดล้อมทางโรงเรียนมีอิทธิพลและบทบาทต่อพัฒนาการทางด้านความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของนักเรียน ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยครูมีบทบาทที่สำคัญที่สุดที่คอยช่วยเหลือดูแล ให้ความรู้แนะนำสั่งสอนปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง การวางแผน การใช้จ่ายของตนเอง ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น และพอประมาณกับฐานะของตน เปิดโอกาสให้นักเรียน แสดงความคิดเห็นหรือเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการแบ่งปันสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสอดแทรกคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร ใช้สติและปัญญาในการดำรงชีวิต การอนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น และเนื่องจากนักเรียนให้ความเคารพและเชื่อถือในตัวครูเป็นอย่างมาก การที่นักเรียนได้เห็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตครูตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้นักเรียนเกิดการยอมรับ เชื่อและเห็นคุณค่าของดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกิดเป็นพฤติกรรมเลียนแบบครู นอกจากนี้การจัดบรรยากาศของโรงเรียนก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากนักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน การจัดบรรยากาศหรือกิจกรรมต่างๆ เช่น นิทรรศการ เสียงตามสาย ชุมนุมหรือชมรมหรือโครงการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนจะยอมรับและซึมซับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปโดยไม่รู้ตัว สอดคล้องกับ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2522) ที่กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้ปลูกฝังและสนับสนุนให้นักเรียนยึดค่านิยมอันเป็นที่ยอมรับในสังคม โดยปกตินักเรียนมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบครูอยู่แล้ว ครูที่มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน ทำตัวให้นักเรียนนับถือชื่นชม เป็นผู้ที่เข้าใจนักเรียน ยอมรับและให้ความอบอุ่นทางจิตใจต่อเด็ก ครูผู้นั้นก็จะปลูกฝังค่านิยมของเด็กง่ายยิ่งขึ้น จรินทร์ สกุลถาวร (2542) ที่กล่าวถึง อิทธิพลของโรงเรียนว่า เนื่องจากเด็กอยู่ในโรงเรียนวันละหลายชั่วโมง ครูจึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างค่านิยมบางอย่างให้แก่เด็กได้ และ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2548) ที่ได้กล่าวว่า การศึกษาจากสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังและการเปลี่ยนแปลงค่านิยมแก่นักเรียน บางทีอาจมีบทบาทมากกว่าครอบครัวเสียอีก เพราะสภาพการเรียนในโรงเรียนนักเรียนจะอยู่ในโรงเรียน

เป็นเวลานานและสถาบันการศึกษาส่วนมากจะปลูกฝังค่านิยมใหม่ให้แก่พวกเขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนา วงศ์ฝัน (2545) และ ศักดิ์สิทธิ์ อินทิพย์ (2546) ที่ศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครูส่งผลต่อค่านิยมอันจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตของนักเรียน และพัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545) ศึกษาพบว่า ครูมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เห็นแบบอย่างการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการจัดบรรยากาศหรือกิจกรรมของโรงเรียน จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและมีความสามารถที่จะคาดการณ์ถึงความต้องการอนาคตได้ดี ทั้งนี้เนื่องมาจาก การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และบรรยากาศของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและรอบรู้ ซึ่งจะเป็สาเหตุที่ทำให้นักเรียนเกิดความพยายามหรือความต้องการที่จะเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ David และ Thomas (1989) ที่กล่าวว่า ลักษณะของครูและรูปแบบการสอนมีความสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ มีคุณภาพ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นวรัตน์ ประทุมตา (2546) ที่พบว่า คุณภาพการสอนและบรรยากาศในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน งานวิจัยของ เนตรชนก พุ่มพวง (2546) ที่ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียนส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียน งานวิจัยของ จันทนี กิ่งไทรงาม (2548) ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการสอนของครูมีอิทธิพลต่อผลการเรียนเฉลี่ยของนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ ทองสว่างแจ้ง (2549) ที่ศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนมีอิทธิพลต่อลักษณะมุ่งอนาคต

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลและค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดกระบวนการเรียนการสอน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู และการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะต้องจัดกระบวนการเรียนการสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง และจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และลักษณะมุ่งอนาคตสูง และเกิดค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม เพราะ เมื่อนักเรียนได้รับการเรียนการสอน เห็นแบบอย่างจากครู และอยู่

ในบรรยากาศที่เหมาะสมจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ความคิด ประสบการณ์ ทำให้วินิจัยว่า สิ่งใดควรยอมรับนับถือหรือมีคุณค่า เมื่อแน่ใจแล้ว นักเรียนจะนำไปยึดถือปฏิบัติเกิดเป็น พฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) กล่าวว่า เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์แล้ว จะเกิดการยอมรับเป็นค่านิยม ซึ่งค่านิยมจะทำหน้าที่เป็นทั้งมาตรฐานควบคุมและกำหนดเป้าหมายแนวทางของพฤติกรรมและเป็นแกนกลางอันมั่นคงถาวรในการเสริมแรงจูงใจ ทศนคติ ความสนใจและความตั้งใจ ซึ่งนำไปสู่ การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมนั้นในที่สุด แนวคิดของ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2526) ที่กล่าวว่า การพัฒนาพฤติกรรมนั้นทำได้โดยการสอนอบรมและทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อช่วย ตรวจสอบเลือกสรรค่านิยมแล้วนำไปสู่พฤติกรรมการปฏิบัติที่เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิด ของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2539) ที่กล่าวว่า การปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมนั้นจำเป็น จะต้องปลูกฝังให้เกิดค่านิยม โดยการสร้างศรัทธาและความเชื่อในสิ่งที่สอนให้เกิดขึ้น แล้วให้ ความรู้และความคิดรวบยอดในค่านิยมเพื่อผู้เรียนจะได้รู้จักและเข้าใจว่าค่านิยมที่พึงประสงค์นั้นมี ลักษณะอย่างไร มีวิธีการอย่างไรที่จะปฏิบัติ และสุดท้ายให้มีการปฏิบัติค่านิยมนั้น พยายาม ปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมเป็นนิสัย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิวรรณ แสงภาค (2550) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอนไม่ส่งผลทางตรงต่อคุณภาพนักเรียน แต่ส่งผลทางอ้อมโดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ตัวผู้เรียนนั้น เป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเองว่าจะประพฤติตนในทิศทางใด ครูจึงเป็นเพียงผู้ช่วย สนับสนุนให้นักเรียนมีความคิด มีความปรารถนาในชีวิตที่ดีเพื่อให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย ไม้ถึง (2548) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า บรรยากาศภายในโรงเรียนไม่ ส่งผลโดยตรงต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียน

2.2 ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล

ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อ พฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงสุด และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อ ค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ คือ ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และลักษณะมุ่งอนาคต แสดงว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและมีความสามารถที่จะคาดการณ์ถึงความต้องการอนาคตได้ดี จะทำให้นักเรียนมีค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เนื่องมาจาก นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี ย่อมเห็นคุณค่า ความสำคัญ ยอมรับ และ ปฏิบัติในค่านิยมและพฤติกรรมได้ง่าย และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นช่วงวัยที่สามารถ

วางแผนในอนาคตเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ รู้จักแก้ปัญหาและเลือกกระทำเพื่อให้สำเร็จผลตามความต้องการในอนาคต โดยมีแรงจูงใจให้เกิดความเพียรพยายาม มีเหตุผลรอบคอบ เอาใจใส่ต่อสิ่งรอบด้านในชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมและพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อนักเรียนยอมรับ เห็นคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการเอาใจใส่ในการเรียน มีความปรารถนาที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ และสามารถคาดการณ์ไกล และวางแผนเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ก็ย่อมจะให้นักเรียนมีค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูง สอดคล้องกับ ไสภวัฒน์ นุชนาถ (2542) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ทำให้ค่านิยมแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของธีระ อังคสุภกร (2548) ที่ทำการศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนเฉลี่ยต่างกัน จะมีค่านิยมที่จำเป็นต่างกัน งานวิจัยของ สร้อยหวาน พัดเงิน (2550) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจไม่สัมพันธ์ ส่งผลต่อค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียน งานวิจัยของ อรุษา สรรวิริยะ (2541) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ระดับผลการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการประหยัดของวัยรุ่นแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ นवलละออ แสงสุข (2544), ศิวพร สุทธิคันสนีย์ (2548) และ จันทนี กิ่งไทรงาม (2548) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการพึ่งตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และสมรรถภาพด้านการใช้เหตุผลต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย ไม้ถึง (2548), อนุศักดิ์ จินดา (2548) และ รุ่งทิพย์ หอมวิไล (2549) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า แรงจูงใจไม่สัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและความเป็นคนดีของนักเรียน นอกจากนี้จากการประมวลเอกสารและผลงานวิจัยของ ดุจเดือนและดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2550) พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นตัวแปรเชิงเหตุของจิตลักษณะที่สำคัญของการมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันตน และการมีคุณธรรมจริยธรรมและตัวแปรเชิงเหตุของพฤติกรรมคนดีที่เฝงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย ไม้ถึง (2548), อนุศักดิ์ จินดา (2548) และรุ่งทิพย์ หอมวิไล (2549) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและความเป็นคนดีของนักเรียน

2.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมในทิศทางบวกต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ คือ การอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังจากครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง แสดงว่า นักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้านที่ดี ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังจากครอบครัวเป็นอย่างดี

ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และบิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จะทำให้นักเรียนมีค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เนื่องจาก บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการหล่อหลอมความคิด ทักษะคติ นิสัยใจคอ และพฤติกรรมของนักเรียนให้มีการยอมรับ เห็นคุณค่า และสามารถดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านการปลูกฝัง อบรม สั่งสอน ในการดำเนินชีวิตทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น การสอนให้วางแผนให้รอบคอบในการทำสิ่งต่าง ๆ รู้จักลดค่าใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินเหลือเก็บออมมากขึ้น การฝึกฝนมารยาทที่อิงตามค่านิยมของวัฒนธรรมไทย การแนะนำและปลูกฝังให้เห็นและเข้าใจ ในความสำคัญของคุณธรรมและความสัมพันธ์ในครอบครัวก็มีส่วนสำคัญต่อเด็กตั้งแต่เล็กจนโต เพราะเด็กต้องการความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ ให้กำลังใจ พุดคุย ปกป้องหาหรือที่เป็นประโยชน์ จากครอบครัว นอกจากนี้การที่นักเรียนได้เห็นแบบอย่างจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองในการดำเนิน ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มีการจัดระเบียบของการใช้เงินให้เหมาะสมตามฐานะ ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ รักษาสิ่งของต่าง ๆ ให้คงอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการใช้งานได้ไปนาน ๆ มีการเก็บออมเงินเพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายจำเป็นใน อนาคต และเป็นผู้มีคุณธรรม ทำให้นักเรียนเกิดการเลียนแบบความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งผลให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าของค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง แล้วนำไปยึดถือปฏิบัติต่อไป สอดคล้องกับ ไสภภรณ์ นุชนาด (2542) ที่กล่าวว่า การเลี้ยงดู และการอบรมสั่งสอนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมของบุคคลและทำให้ค่านิยมของบุคคล แตกต่างกัน พ่อแม่สามารถปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่ลูกได้ ด้วยการอบรมสั่งสอนและการทำตัวให้ เป็นตัวอย่างแก่ลูก เช่น การประหยัด พ่อแม่พยายามสอนให้ลูกรู้จักประหยัดในการใช้จ่าย รู้จัก เก็บออม เป็นต้น พระพล ยศธสาร (2534) ได้ให้ความเห็นว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่มี อิทธิพลต่อค่านิยม ครอบครัวก็คือ พ่อแม่จะเป็นผู้กำหนดค่านิยมให้เกิดแก่สมาชิก เช่น ค่านิยมใน เรื่องของความรัก ความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น จรินทร์ สุกุลถาวร (2542) กล่าวว่า บ้าน เป็นแหล่งที่สำคัญในการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็ก พ่อแม่มีค่านิยมอย่างไร ก็จะถ่ายทอดค่านิยม เหล่านั้นให้แก่บุตรและถึงแม้ว่าค่านิยมของเด็กอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างเมื่อเด็กมีประสบการณ์ มากขึ้น แต่ค่านิยมที่ได้รับจากบิดามารดาจะยังคงมีอิทธิพลอยู่ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าครอบครัวมี อิทธิพลต่อค่านิยมที่บุคคลยึดถือ และ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2548) ได้กล่าวว่า แบบแผนการเลี้ยงดู และการอบรมของครอบครัวเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม เพราะครอบครัวมี อิทธิพลเป็นอย่างมากในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมของเด็ก บุคลิกภาพ และค่านิยมที่บุคคล ยึดถือยอมรับเนื่องมาจากอิทธิพลของการอบรมจากครอบครัว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุทธิณี กล้ากล่อมจิต (2548) และ ฉันทนา วงศ์ฝัน (2545) ทำการศึกษาพบว่า ตัวแปร

สภาพแวดล้อมด้านครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมที่จำเป็นในการปฏิบัติตนของนักเรียนวัยรุ่น และ สุธี เติรมสุข (2548) ทำการศึกษาวิจัยสอดคล้องกันว่า อิทธิพลของค่านิยมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองตัวแปรมีอิทธิพลทางตรงต่อความนิยมไทย นอกจากนี้จากการประมวลเอกสารและผลงานวิจัยของ ดุจเดือนและดวงเดือน พันธมนาวิน (2550) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูและการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครองเป็นตัวแปรเชิงเหตุของจิตลักษณะที่สำคัญของการมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันตน การมีคุณธรรมจริยธรรมและพฤติกรรมคนดีที่เก่งตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรชษา ธรรมวิริยะ (2541), ศุภวิชญ์ จันทิพย์วงษ์ (2548), อีรพงษ์ คำพูน (2545), วินัย ไม้ถึง (2548), ศิวพร สุทธิคັນสนีย์ (2548), จันทน์ กิ่งไทรงาม (2548), อนุศักดิ์ จินดา (2548), Laura McKee และคณะ (2008) และมงคล ศัยยกุลและชญาณิชฎิรุ่งรังสี (2550) ที่ทำการศึกษาร่วมกันว่า การอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังและการสนับสนุนจากครอบครัว การเป็นแบบอย่างของพ่อแม่มีอิทธิพลในการแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็กและวัยรุ่นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและสมรรถภาพด้านการใช้เหตุผลของนักเรียน

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล แสดงว่า นักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้านที่ดี ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังจากครอบครัวเป็นอย่างดี ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และบิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และมีความสามารถที่จะคาดการณ์ถึงความต้องการอนาคตได้ดี ทั้งนี้เนื่องมาจาก การที่นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูปลูกฝังจากครอบครัวที่ถูกต้อง โดยผู้ปกครองรับฟังเหตุผลหรือการกระทำที่ถูกต้องของนักเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีความกล้าที่จะแสดงออก กล้าคิด กล้าทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มีความเพียรพยายาม แม้จะยากลำบากก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง กล้าที่จะตั้งความหวังต่อสิ่งต่าง ๆ เพราะถ้าเหตุการณ์เหล่านั้นไม่เป็นไปตามความคาดหวังของนักเรียน พวกเขาจะมีผู้ปกครองคอยให้กำลังใจ และให้คำปลอบโยน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดุชฎิ โยเหลา (2535) ที่ศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักเรียน และงานวิจัยของ กฤษฏา ศรีพานิชย์ (2546) ที่ศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางบ้านเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ การเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด จะทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนมากขึ้น มีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก ส่งผลให้นักเรียนมีความสำเร็จในการเรียนมากขึ้น อีกประการหนึ่งคือ บรรยากาศในครอบครัวมีส่วนทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภา เมืองมิ่ง (2549) ที่ศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางบ้านมีอิทธิพล

ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งครอบครัวที่ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น ให้การสนับสนุน ส่งเสริม แนะนำ ดูแล และคอยตักเตือนย่อมส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.4 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อ ค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ คือ การคบเพื่อน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากสื่อมวลชน แสดงว่า นักเรียนคบเพื่อนที่มีลักษณะและพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และอยู่ในท้องถิ่นมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อมวลชน จะส่งผลให้นักเรียนมีค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่ำ ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิด ของ พีระพล ยศธสาร (2534), บรรเทา กิตติศักดิ์ (2548), พัฒน์ สุจำนงค์ (2522), สุชา จันทร์เอม (2531) และสงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545) ที่ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า การคบเพื่อนมีอิทธิพลทำให้ ค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อบุคคลรู้จักเลือกคบเพื่อนในคุณสมบัติต่าง ๆ แล้วบุคคลก็จะ ประพฤติปฏิบัติตนให้มีคุณสมบัติเช่นนั้นด้วย และแนวคิดของ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2522), ไสภณท์ นุชนาถ (2542) และ พีระพล ยศธสาร (2534) ที่กล่าวว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและ สื่อมวลชน ย่อมมีอิทธิพลต่อค่านิยมของเด็ก ค่านิยมของเด็กมักจะคล้อยตามขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและสื่อมวลชนที่เด็กได้สัมผัสหรือรับรู้ นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังไม่ สนับสนุนงานวิจัยของ กฤติกา สิลภาพตะ (2544), ฉันทนา วงศ์ฝัน (2545), ไสภา ศิริอุเทน (2548), สุทธิณี กล้ากล่อมจิต (2548) และภัญญามล กระต่ายแก้ว (2550) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การคบเพื่อน ส่งผลค่านิยมด้านต่าง ๆ ของนักเรียน และไม่สอดคล้องกับการประมวลเอกสารและผลงานวิจัย ของ ดุจเดือนและ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2550) ที่พบว่า ปทัสถานทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรม การเปิดรับข่าวสาร และแบบอย่างจากสื่อ เป็นตัวแปรเชิงเหตุของจิตลักษณะที่สำคัญของ การมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันตน การมีคุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมคนดีที่แก่งตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก การที่นักเรียนมีการรับรู้ถึงลักษณะและการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเพื่อน ลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของท้องถิ่น และรับรู้ได้ถึงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจาก สื่อมวลชนทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สูง แต่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่น เป็นวัย ที่มีพัฒนาการทางด้านจิตใจยังไม่เติบโตเท่าที่ควร มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ยึดถือเอาความคิด

ของตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ค่อยคำนึงถึงคนรอบข้าง มักทำอะไรตามใจตัวเอง อยู่ในช่วงของวัยเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความสับสนอย่างมาก มีความขัดแย้งในการเลือกประพณี ปฏิบัติ หรือเห็นคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจนำไปสู่การยอมรับนับถือและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ ต่อต้านกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม (Bandura, 1977 อ้างอิงใน เสาวณี เสียงดี, 2547)

ประการที่สอง ถึงแม้ว่าพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทยตั้งแต่ในอดีตนั้นเอื้อต่อการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หากพิจารณาในทางตรงกันข้าม วัฒนธรรมไทยปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติตะวันตกและภูมิภาคตะวันออกด้วยเช่นกัน วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง มุ่งสร้างกระแสนิยมในสินค้าจนเกิดเป็นวัฒนธรรมของผู้นิยมบริโภคสินค้าและบริการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นยุคใหม่ จึงทำให้เกิดค่านิยมที่ตรงกันข้ามไปจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ประการที่สาม ในปัจจุบันสื่อมีการนำเสนอเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงค่อนข้างมาก แต่นักเรียนอาจจะยังไม่เข้าใจในความหมายหรือคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง และในขณะเดียวกันสื่อก็ยังมีการนำเสนอเรื่องราวที่สะท้อนสังคมในแง่ลบ ไม่ว่าจะเป็นความแตกแยกกันในสังคม สังคมไม่สมานฉันท์ ยกย่องวัตถุนิยม ชื่นชอบการใช้ของที่มีราคาแพง นับถือคนมีเงิน คนที่มีตำแหน่งสูง ซึ่งอาจส่งผลให้เยาวชนเกิดความสับสนและความไม่แน่ใจในลักษณะของการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ของตน ไม่ว่าจะเป็นด้านแนวคิดหรือค่านิยมที่มักมองว่าสิ่งดี ๆ มากมายที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นเรื่องที่ตกยุคไม่ทันสมัย ไม่มีประโยชน์แต่กลับเดินรอยตามสังคมตะวันตกโดยยอมรับทุกสิ่งที่หลั่งไหลเข้ามาตลอดเวลาและส่วนใหญ่มักไม่มีการไตร่ตรองอย่างใช้สติก่อนว่าสิ่งที่รับมามีความเหมาะสมกับบริบทไทยมากน้อยแค่ไหน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุขสมาน ยอดแก้ว (2545) ที่อธิบายถึงประเด็นของสื่อโทรทัศน์กับผลกระทบทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1) *สร้างค่านิยมที่รุนแรงในสังคม* รายการบันเทิงทางโทรทัศน์มักเสนอเนื้อหาที่มีความรุนแรง และเป็นความรุนแรงอย่างฉับพลันและรวดเร็ว โดยไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานหรือความยุ่งยากลำบากที่เกิดขึ้นจากความรุนแรงนั้น ๆ

2) *การพยายามเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคของคนไทย* ซึ่งหมายรวมถึงการใช้เครื่องอุปโภคต่าง ๆ ด้วย โดยสื่อโทรทัศน์พยายามปลุกฝังค่านิยมให้คนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งกำลังจะเติบโตเป็นคนรุ่นใหม่ของสังคมให้มีค่านิยมที่ต้องการกำหนดให้เป็นไป ด้วยการใช้วิธีการโฆษณาทางสื่อโทรทัศน์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การยอมรับ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมการบริโภคไปตามความคาดหวังในที่สุด อาทิเช่น การโฆษณาเร่งเร้าให้นิยมใช้น้ำหอม โดยใช้นักแสดงที่เป็นวัยรุ่นชายหญิงมาแสดงคู่กันในแนวโรแมนติก เพื่อเป็นการชี้แนะว่าอารมณ์รักในวัยรุ่นเป็นความสุนทรีย์ที่เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดายเพียงเพราะใช้น้ำหอมที่เสนอ

การโฆษณาโน้มน้าวให้เกิดความนิยมบริโภคอาหารแบบตะวันตก ทำให้รู้สึกว่าการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดแสดงถึงความเป็นผู้มีรสนิยมและทันสมัยในการบริโภค หรือการโฆษณาบะหมี่สำเร็จรูปที่ทำให้เห็นว่าบริโภคง่าย สะดวก และอร่อย จนลืมนึกถึงคุณค่าทางอาหาร

3) *วัฒนธรรมการแต่งกาย* มีการโฆษณาเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายและรองเท้าตามแฟชั่นสมัยนิยม นำไปสู่ค่านิยมในการแต่งกายแบบแปลก ๆ เช่น เสื้อสายเดี่ยว กางเกงขาสั้นรัดรูป ฯลฯ

สอดคล้องกับการศึกษาของ พรทิพย์ เย็นจะบก (2548) ที่ศึกษาพบว่า รูปแบบและเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมไทย แม้กระทั่งรายการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมความรู้และศิลปวัฒนธรรมก็ยังมีกรนำเสนอเนื้อหาของวัฒนธรรมตะวันตก กล่าวได้ว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่มีบทบาทและอิทธิพลที่ทำให้วัฒนธรรมไทยเสื่อมทวามลง และอาจทำให้คนไทยละทิ้ง หรือละเลยวัฒนธรรมไทย และกลับไปเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้นได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ มนัส บุญประกอบ (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทและความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมานานแล้ว โดยเฉพาะเด็ก ๆ และเยาวชนมีโอกาสได้สัมผัสกับสื่อมวลชนมาตั้งแต่พอจะรู้ความได้ ซึ่งสื่อมวลชนมีอิทธิพลทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งในด้านลบหรือในด้านที่เป็นโทษอาจมีการมองว่าสื่อมวลชนให้ข่าว ค่านิยม แง่คิด หรือมีมุมมองที่ผิด ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุมาลี สว่าง (2550) ที่กล่าวว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างค่านิยมในกลุ่มเด็กวัยรุ่นอย่างมาก ทั้งนี้เป็นผลจากข้อมูลข่าวสารที่เด็กวัยรุ่นไทยได้รับทั้งจากภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต และสื่ออื่น ๆ ทุกเมื่อเชื่อวัน กลายเป็นสิ่งที่เด็กวัยรุ่นรับรู้และซึมซับเข้าไปอย่างต่อเนื่องจนก่อให้เกิดเป็นความเชื่อและค่านิยมทางสังคมที่แตกต่างจากในอดีตอย่างเด่นชัดและถูกมองว่าเป็นค่านิยมที่ไม่เหมาะสมต่อสังคมไทย เช่น *ค่านิยมเรื่องการใช้จ่ายเกินตัว* ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสังคมไทยในปัจจุบันนี้ยกย่องคนรวยมากกว่าคนดี สื่อมวลชนต่างมุ่งนำเสนอเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างหรูหราและพฤติกรรมกรรมการบริโภคสินค้าราคาแพงที่ไม่มีความจำเป็น เช่น โทรศัพท์มือถือ เกมล์คอมพิวเตอร์ และรองเท้ากระเป่าสะพายยี่ห้อดัง ๆ ผ่านสื่อมวลชนทุกรูปแบบ ให้กับกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่เป็นเด็กวัยรุ่นเพื่อหวังผลกำไรทางการค้า ทำให้เด็กวัยรุ่นไทยในปัจจุบันมีค่านิยมการใช้จ่ายเกินฐานะ บริโภคสินค้าราคาแพงโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของวัย ละเลยค่านิยมเรื่องความประหยัด นำไปสู่ปัญหาการขายตัวของเด็กวัยรุ่นทั้งชายและหญิงที่มีฐานะยากจน เพียงแต่หวังจะได้เงินไปซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ หรือกระเป่าสะพายใบหูเพื่อนำไปอวดกลุ่มเพื่อนของตน และ *ค่านิยมเรื่องความสะดวกสบาย* ซึ่งเด็กวัยรุ่นในปัจจุบันนี้ไม่คิดว่าความสำเร็จต้องแลกมาด้วยความทุ่มเท และการทำงานหนัก

แต่มองว่าชีวิตนี้ต้องหาความสุขและความสะดวกสบายใส่ตัวให้มากที่สุด ไม่สนใจงานยากลำบากที่ต้องทุ่มเทพลังงานและเวลา พยายามที่จะมองหางานที่ง่าย ๆ และได้ค่าตอบแทนมาก ๆ ถึงแม้จะเป็นงานที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น งานถ่ายภาพไปเปลือยเพื่อโฆษณาสินค้าและการขายบริการทางเพศ

จึงอาจสรุปได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญมากที่ชักจูงใจให้นักเรียนเกิดความเชื่อหรือศรัทธาในสิ่งที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมไทย ดังนั้น ครูและผู้ปกครองควรตระหนักถึงความสำคัญในการเอาใจใส่ ดูแล และแนะนำลูกศิษย์หรือบุตรหลานในการเลือกรับสื่อที่มีคุณค่าและมีประโยชน์

3. การเสริมสร้างและปลูกฝังค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า ในการเสริมสร้างค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนจัดระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังนี้

1) พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและสาระเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดแรงจูงใจที่จะยอมรับและเห็นคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถจะคาดการณ์ไกลและวางแผนเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนที่เหมาะสมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) ครูจะต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมสูง เป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสม ตั้งมั่นอยู่บนความซื่อสัตย์ ความเพียร อดทน และมีสติ พัฒนาตนเองให้มีทักษะในการสอน การถ่ายทอดความรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อันดีของผู้เรียนให้มีค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ เป็นแบบอย่างในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม และจัดโครงการ กิจกรรม และชุมนุมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4) ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยโรงเรียนสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ปกครองเพื่อร่วมกันหา

แนวทางสนับสนุนส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้ปกครองเห็นถึงบทบาทความสำคัญในการอบรมเลี้ยงดู การเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และการให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อบุตร และคอยดูแลเรื่องการคบเพื่อนและการรับข้อมูลจากสื่อมวลชนที่เป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ล้วนมีส่งผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนานักเรียนให้มีค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศสนับสนุนให้นักเรียนมีค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาทิเช่น โรงเรียนเป็นแบบอย่างในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น การใช้กระดาษ รีไซเคิล การแยกขยะ การทำผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ขึ้นใช้เอง การรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม โรงเรียนควรมีจัดนิทรรศการหรือรายการเสียงตามสายเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร มีสติและปัญญา จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมที่เน้นจิตอาสา บำเพ็ญประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมนักเรียนจัดทำโครงการที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ครูควรเน้นให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงโดยสอนสอดแทรกบูรณาการในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดริเริ่มและลงมือทำกิจกรรมและแสวงหาความรู้อย่างอิสระและสร้างสรรค์ และปฏิบัติหน้าที่ที่ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เสียสละ และเอาใจใส่และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกศิษย์

2. บิดามารดาหรือผู้ปกครอง

บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ด้วยการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้ความรักความอบอุ่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว พร้อมทั้งปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ฉะนั้น บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรเสริมสร้างให้เด็กวางแผนในการใช้จ่ายให้รอบคอบ คำนึงถึงความจำเป็น ใช้จ่ายประโยชน์ได้เป็นเวลานาน ๆ และรู้จักลดค่าใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือเก็บออมมากขึ้น คอยฝึกฝนมารยาทที่ดั่งงามตามค่านิยมของวัฒนธรรมไทยในท้องถิ่น เช่น มารยาท การกิน การเคารพผู้ใหญ่ มีสัมมาคารวะ แนะนำและปลุกฝังให้เด็กเห็นและเข้าใจในความสำคัญของคุณธรรม เช่น ให้เห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร นอกจากนี้ควรเอาใจใส่ในเรื่องการคบเพื่อนของเด็กและการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนของเด็กด้วย เพราะเด็กในวัยนี้ยังมีความสับสนในการเลือกรับสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นในการรับสื่อต่าง ๆ ของเด็กควรมีบิดามารดาคอยดูแลอยู่ด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและโรงเรียนนำร่องทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนในโรงเรียนทั่วไป และศึกษากับนักเรียนในระดับอื่น ๆ และทำการเปรียบเทียบเกี่ยวกับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและโรงเรียนนำร่องทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเสริมสร้างค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือศึกษารูปแบบการดำเนินการในการปลุกฝังค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก มีความละเอียด อันนำไปสู่การพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ